

Hovory končí tímto krásným vyznáním: »Mám-li říci, v čem se můj život vyvrcholil, tedy ne v tom, že jsem se stal presidentem a že mohu nést tuto stejně velkou čest jako těžkou povinnost. Má osobní satisfakce, smím-li to tak nazvat, je hlubší: že jsem ani jako hlava státu nic podstatného nevyškrtl z toho, věč jsem věřil a co jsem miloval jako chudý študent, jako učitel mládeže, jako nepohodlný kritik, jako reformní politik; že, stoje v moci, nenacházím pro sebe nižádného jiného mravního zákona ani jiného vztahu k bližnímu, k národu a k světu, než jaké mne řídily před tím. Smím říci, že se mi potvrzuje a naplňuje vše, věč jsem věřival, takže jsem nemusel změnit nic na své víře v humanitu a demokracii, na svém hledání pravdy, ani na nejvyšším mravním a náboženském příkazu lásky k člověku. Pravím to ze zkušeností, kterých stále ještě nabývám ve svém postavení, že není jiné morálky, jiného ethického řádu pro státy a národy a jejich správce, než pro jednotlivce. Není to osobitě uspokojení z toho, že jsem po celý svůj život, tak podivně a složitě utvářený, zůstal sám sebou; důležitější je, že v tolika zkouškách zůstaly a ověřily se ty lidské a obecné ideály, které jsem vyznával. Říkám si, že v tom neustálém zápase o lepší příští národa a lidstva stál jsem na straně dobré. To vědomí stačí, aby život člověka byl krásný, a jak se říká, šťastný« (str. 167).

Pozorný čtenář najde v Hovorech celého Masaryka, veškeru jeho životní moudrost v účelné zkratce. U místa pak: »Sám dávám pozor, stárnu-li, kontroluji své duševní schopnosti, paměť, kombinančnost a ostatní. Jak bych viděl, že ztrácím nějakou hlavní schopnost, udělám hned místo mladším,« projeví toužebné přání, aby v zájmu zdárného a klidného vývoje mladého státu, v zájmu nás všech se tak nestalo, pokud je to v zákonitém dění přírodním vůbec možno a myslitelné.

A. Klímt.

GUSTAV WINTER: KNIHA O FRANCII. V Praze, Aventinum 1930. 484 str. 70.—.

Hovoře o nesouvislosti českého vzdělání napsal v r. 1924 F. V. Krejčí v knížce »České vzdělání«, že náš čtenář zná sice hodně francouzských autorů, neví však, jak se ve Francii žije a myslí. »Zná z Francie jen příběhy vymyšlených hrdinů nebo pohnuté chvíle této země, ale jak vypadá Francie normální a všednodenní, a jakým kulturním duchem žije a dýše, toho mu nevyložil dosud nikdo«. Nevím, znal-li dr. Winter tato slova, je však jisto, že jeho »Kniha o Francii« je vynikajícím splněním přání F. V. Krejčího.

Není v ní to, co obvyčejně nacházíme v naučných slovnících, naopak je v ní však to, co se v jiných příručkách nenajde. Je v ní život země, národa a jednotlivých jeho tříd. Je to kniha o Francouzích, o tom, jak žijí a čím žijí, jak myslí a čím myslí. Autor popisuje všechny složky, tvořící francouzský národní život, v poměru k národnímu celku a k místu, jež v něm zaujímají. Zjišťuje u všech, ať už je to umění, literatura nebo náboženství, jaký vliv jim přísluší v národní existenci.

Kniha má 3 oddíly. V prvním píše autor o národu, jeho povaze, životě a třídách. Rozbírání francouzský charakter, živý a emotivní, při tom krocený vrozeným racionalismem, ukazuje na protiklady ve francouzské povaze, jejíž jednotlivé složky se však přes to drží navzájem v rovnováze. Po podrobném rozboru rodinného života mluví autor o francouzské ženě, jež je skoro opakem toho, co z ní udělala literatura, a jež vyniká smyslem pro pořádek, šetrností, zdravým rozumem, vkusem. Seznamuje nás i s jejím sociálně právním postavením. Další kapitola je věnována hospodářskému rozvrstvení Francie, zejména změnám, způsobeným světovou válkou. Vidíme z ní, jak žije průměrný Francouz v poválečných letech. Následuje rozbor jednotlivých tříd národa. Je to šlechta, jež je stále ještě světem pro sebe, ale dávno již není politicky či sociálně mocenským útvarem, poněvadž všechn život se děje mimo ní a bez ní. Buržoasie, jež je páteří franc. národa a dosud hybnou silou jeho intelektuálního a politického rozmachu. Spravuje Francii a řídí ji, zobrazuje však zároveň nedostatky francouzské povahy: sobectví, lakotu, malý smysl pro občanskou povinnost, jde-li o placení. Autor ukazuje na úpadek intelektuální buržoasie, k níž úcta velmi poklesla. Soudí, že buržoasie je třídou, jež už přesáhla svůj zenit. Je ještě schopna držet, ale méně schopna tvořit. Další kapitola jedná o francouzském sedláku a agrární politice.

Konečně čtvrtý stav, dělnictvo, jeho poměry před válkou a po ní, sociální zákonodárství a dnešní stav francouzského dělnického hnutí.

Druhá část knihy se zabývá institucemi a mravními kolektivy. Je to především tisk, poučný přehled o francouzské žurnalistice, literatura a umění, jejich společenský vliv, hudba, divadlo, konečně cinéma. Podrobně probírá autor školské otázky: školy národní, střední a vysoké. V další kapitole se zabývá armádou, poměry důstojníků a mužstva. Značnou pozornost věnuje církevnímu životu, především ovšem církvi katolické, o níž tvrdí, že je ve Francii mnohem méně výrazem nějakého náboženského přesvědčení nebo dogmatické doktriny než určitým systémem politických a sociálních nauk a předsudků, sociálním statutem. Promlouvá i o organizační činnosti církve, katolických universitách, katolických odborových sdruženích a tělocvičném hnutí. Autor si však všímá i ostatních náboženských vyznání: Židů a protestantů a jejich přínosu na politickém a kulturním poli.

Třetí část se zabývá veřejnými problémy. Ukazuje, jaká je francouzská republika, co je francouzský monarchismus a royalismus, hlavně známá Action Française, Maurras, Daudet, jaký je veřejný život francouzský. Je zde celá scenerie politického života, úvahy o ústavě, sněmovnách, poslancích a senátorech, politika veřejná i zákulisní. Tento obraz je doplněn výkladem politického rozvrstvení ve sněmovně a programem jednotlivých parlamentních skupin a politických stran. Další kapitola je jakýmsi politickým a kulturním zeměpisem Francie; autor prochází jejími jednotlivými kraji a hlavními městy, seznamuje nás s jejich zvláštnostmi, mluví o problémech centralismu a regionalismu, cizích jazykových složkách, baskičtině, provençalštině, bretonštině, alsaském hnutí. Poslední kapitoly jsou věnovány francouzské populaci, resp. depopulaci, veřejnému zdravotnictví, problému cizích přistěhovalců, koloniím.

Závěrem knihy je kapitola Budoucnost Francie. Autor zde opravuje mnohé nesprávné mínění, na př. to, že Francie je imperialistická, líčí dějinné poslání Francie a její duchovní vůdcovství světa. Věřící v její budoucnost, ovšem překoná-li některá nebezpečí: malodušnost, sobectví, pohodlnou maloměšťáckou prostřednost. Věřící však v zázračnou obrozovací sílu francouzského národa, v jeho intuitivní bystrost, v účelnost dějin. Věřící, že Francie — tato synthesa Athén a Říma, krásy a řádu, rozmaru a moudrosti, úsměvu a síly, zůstane orlojem světa, ukazujícím hodinu svobody.

Tento stručný obsah nemůže ovšem ani zdaleka naznačiti, co vše je v této knize, přímo nabitě fakty a zkušenostmi. Řekněme však při tom, že jsou to vždy fakta a zkušenosti zajímavé a podávané kromě toho znamenitou slovesnou formou. Autor prozrazuje bystrého žurnalistu, který 13 let svého pobytu ve Francii dokonale užil k informaci, který však má zároveň dar dobrého a poutavého slohu. Možno říci, že čtenář knihy o Francii pozná dokonale celý francouzský život, že pozná pravou Francii. Bylo by si přáti, aby těch čtenářů bylo hodně. Abychom se nespokojovali politickým spojenectvím a hospodářskou součinností s Francií bez zájmu o její kulturu a vnitřní život. Po převratu napsal P. M. Haškovec leták »Čechům o Francouzích«, v němž bojoval proti některým zakořeněným předsudkům o Francii. Těchto předsudků je ještě dnes u nás dost; Francie se u nás ještě málo zná a chápe. Dr. Winter vykonal dobrý čin tím, že nám ji ve své pěkné knize ukázal v dobrých i špatných stránkách a že nám ji objektivně postavil jako příklad.

Dr. Konstantin Jelínek.

LEO PASVOLSKÝ: BULGARIA'S ECONOMIC POSITION, The Institute of Economics of The Brookings Institution, Washington, D. C., 1930. 409 stran. Index. (\$ 3.00)

Jméno autora je dobře známo v Americe pro jeho důkladnou studii podunajských hospodářských styků po válce. (L. Pasvolsky, *Economic Nationalism of the Danubian States*, Brookings 1928). Nynější kniha je obdobnou poctivě propracovanou analysou hospodářské situace Bulharska, které zaplatilo těžce za svoji účast na straně centrálních mocností ve světové válce. Mírové smlouvy uložily těžká břemena tomuto státu a desorganizovaly celý systém, nemluvě ani o politických a sociálních nepokojích. Teprve od roku 1925—26 Bulharsko mělo nějakou politickou a sociální stabilitu a nastoupilo cestu rekonstrukce pomocí cizího kapitálu.